

CAMBRIDGE LIBRARY COLLECTION

Books of enduring scholarly value

Classics

From the Renaissance to the nineteenth century, Latin and Greek were compulsory subjects in almost all European universities, and most early modern scholars published their research and conducted international correspondence in Latin. Latin had continued in use in Western Europe long after the fall of the Roman empire as the lingua franca of the educated classes and of law, diplomacy, religion and university teaching. The flight of Greek scholars to the West after the fall of Constantinople in 1453 gave impetus to the study of ancient Greek literature and the Greek New Testament. Eventually, just as nineteenth-century reforms of university curricula were beginning to erode this ascendancy, developments in textual criticism and linguistic analysis, and new ways of studying ancient societies, especially archaeology, led to renewed enthusiasm for the Classics. This collection offers works of criticism, interpretation and synthesis by the outstanding scholars of the nineteenth century.

Geographi Graeci Minores

Karl Wilhelm Ludwig Müller (1813–94), who wrote in Latin under the name Carolus Müllerus, was a German classicist whose monumental five-volume *Fragmenta historicorum graecorum* (also reissued in the Cambridge Library Collection) remains an important resource today. Between 1855 and 1861, he also produced this valuable two-volume collection of the works of lesser-known Greek geographers. Volume 1 (1855) contains a variety of Greek texts with parallel Latin translations and extensive footnotes. Works featured in this volume include both the *Periplus* ('Circumnavigation') of Hanno the Carthaginian and the *Periplus* of Pseudo-Scylax. Also included are Agatharchides' *De Mari Erythraeo* ('On the Erythraean Sea') and writings by Arrian and Marcius of Heraclea. Müller's extensive prolegomena (also in Latin) discusses what is known about the authors, their works and the manuscript sources.

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - Geographi Graeci Minores: Volume 1
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

Cambridge University Press has long been a pioneer in the reissuing of out-of-print titles from its own backlist, producing digital reprints of books that are still sought after by scholars and students but could not be reprinted economically using traditional technology. The Cambridge Library Collection extends this activity to a wider range of books which are still of importance to researchers and professionals, either for the source material they contain, or as landmarks in the history of their academic discipline.

Drawing from the world-renowned collections in the Cambridge University Library and other partner libraries, and guided by the advice of experts in each subject area, Cambridge University Press is using state-of-the-art scanning machines in its own Printing House to capture the content of each book selected for inclusion. The files are processed to give a consistently clear, crisp image, and the books finished to the high quality standard for which the Press is recognised around the world. The latest print-on-demand technology ensures that the books will remain available indefinitely, and that orders for single or multiple copies can quickly be supplied.

The Cambridge Library Collection brings back to life books of enduring scholarly value (including out-of-copyright works originally issued by other publishers) across a wide range of disciplines in the humanities and social sciences and in science and technology.

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - Geographi Graeci Minores: Volume 1
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

Geographi Graeci Minores

VOLUME 1

EDITED BY KARL MÜLLER

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - Geographi Graeci Minores: Volume 1
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS

Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town,
Singapore, São Paolo, Delhi, Mexico City

Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York

www.cambridge.org
Information on this title: www.cambridge.org/9781108016360

© in this compilation Cambridge University Press 2013

This edition first published 1855
This digitally printed version 2013

ISBN 978-1-108-01636-0 Paperback

This book reproduces the text of the original edition. The content and language reflect
the beliefs, practices and terminology of their time, and have not been updated.

Cambridge University Press wishes to make clear that the book, unless originally published
by Cambridge, is not being republished by, in association or collaboration with, or
with the endorsement or approval of, the original publisher or its successors in title.

The original edition of this set is accompanied by a number of foldout maps;
colour versions of these maps can be found online at:
www.cambridge.org/9781108016384 - click on the 'Resources Available' button.

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - Geographi Graeci Minores: Volume 1
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

GEOGRAPHI GRÆCI MINORES

VOLUMEN PRIMUM

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - Geographi Graeci Minores: Volume 1
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

PARISHS. — EXCUD EBANT FIRMIN DIDOT FRATRES. VIA JACOB. 36.

GEOGRAPHI GRÆCI MINORES.

E CODICIBUS RECOGNOVIT
 PROLEGOMENIS ANNOTATIONE INDICIBUS INSTRUXIT
 TABULIS ÆRI INCISIS ILLUSTRAVIT

CAROLUS MULLERUS.

VOLUMEN PRIMUM.

INSUNT :

HANNONIS CARTHAGINIENSIS PERIPLUS.	ISIDORI CHARACENI MANSIONES PARTHICÆ.
SCYLACIS, UT FERTUR, PERIPLUS.	ANONYMI PERIPLUS MARIS ERYTHRÆI.
DICÆARCHI, UT FERTUR, PERIEGESIS.	ARRIANI INDICA ET PONTI PERIPLUS.
AGATHARCHIDIS DE MARI ERYTHRÆO LIBRI	ANONYMI PERIPLUS PONTI EUXINI.
SCYMNI CHII, UT FERTUR, PERIEGESIS.	ANONYMI STADIASMUS MARIS MAGNI.
DIONYSII CALLIPHONTIS F. PERIEGESIS.	MARCIANI HERACLEENSIS PERIPLI.

PARISIIS,
 EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT.
 INSTITUTI FRANCLE TYPOGRAPHI.

M DCCC IV

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - *Geographi Graeci Minores: Volume 1*
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

SCRIPTA

QUÆ IN HOC VOLUMINE

CONTINENTUR.

	Paginæ.
Praefatio.	I—VII
Prolegomena.	IX—CXLV
HANNONIS Periplus.	1—14
SCYLACIS Periplus.	15—96
DICÆARCHI vel potius ATHENÆI Descriptio Græciæ.	97—110
Ex AGATHARCHIDE de Mari Erythræo.	111—195
Anonymi (vulgo SCYMNI Chii) orbis Descriptio.	196—237
DIONYSII Calliphontis filii Descriptio Græciæ.	238—243
ISIDORI Characeni mansiones Parthicæ.	244—256
Anonymi (ARRIANI ut fertur) Periplus Maris Erythræi.	257—305
ARRIANI hist. Indica.	306—369
— Periplus Ponti Euxini.	370—423
Anonymus de Ambitu Ponti Euxini.	424—426
Anonymi Stadiasmus Maris Magni.	427—514
MARCIANI Periplus Maris Exteri.	515—562
— Epitome peripli Menippei.	563—573
— Epitome Geographiæ Artemidori.	574—576

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - *Geographi Graeci Minores: Volume 1*
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

PRÆFATIO.

Studia geographica ut angustis apud Romanos limitibus continebantur ac subsistebant fere in dimetiendis imperii provinciis, sic apud Græcos latissime patebant eorumque per omne tempus erant deliciae.

Nosti juvenile gentis ingenium. E Græciæ litore lacinioso vel serenis Ioniæ plagis mare prospectans puer ardescit longinuarum terrarum desiderio et ex ore pendet diu vagati nautæ Carici; vir deinde, si ferat fortuna, audita properat suis usurpare oculis atque nova addere notis, ut redux tandem visa circumstanti recitat coronæ literisque condita tradat posteritati. Sic in primo statim quod c prosæ orationis incunabulis prodiit opere ἀνὴρ πολυπλανῆς, Hecatæus, nativa nascens sermonis simplicitate orbem terrarum pandere instituit. Cujusmodi ab initiis profecta geographia latius subinde exspatiata est. Et quum multiplex sit argumentum ac plerasque scientias humanas attingat, vix ullum Græcia studiorum curriculum inicit quin comitem se adjungeret geographia, quæ una logographos, sophistas, philosophos, historicos, rerum naturalium scrutatores, mathematicos, astronomos, nautas, mercatores, diversicolorem sane gentem, vastis suis spatiis exceptit. Denique post Claudium Ptolemaeum, lumen ultimum, per longum literarum crepusculum non aucta quidem est scientia geographica, haud pauci tamen commentandis, colligendis, excerptidis vetustorum geographorum scriptis operam navabant, usquedum ingruens barbarie caligo situ suo omnia obtegeret.

Post dirani noctem renascente demum luce literarum, et unoquoque suam dinumerante fortunam, nobis quidnam perduraverat? O stragem immanem, jacturam irreparabilem! E tantis locupletissimorum librorum divitiis tria vix scripta majora, Strabonis, Ptolemæi, Hermolai, servari contigit. Et ne hæc quidem salva prorsus emerserant. Nam Strabonis et Ptolemæi libros quantopere temporum injuria et scribarum doctorum licentia, indoctorum socordia födaverit, Stephanum vero ab Hermolao breviatum quam lacerum eripuerimus, quis est qui nesciat? Hæc igitur auctorum trias quum sit quasi οἰκεῖα τέχνη quæ veterem nobis orbem recludat, et magnorum geographorum nomine designetur, multum tamen abest ut modicis suis voluminibus magnitudinem et varietatem argumenti ingentis assequi potuerit.

Itaque plurimum refert cetera cognitionis geographicæ instrumenta curiose circumspicere et in usus nostros convertere. Principem vero inter ea locum te-

PRÆFATIO.

nent minuta illa scripta quibus capita quædam tanto majore diligentia et accuratione pertractantur, quo arctioribus materies finibus circumscripta est. Beatisima eorum copia veteres abundabant, nec pauca nobis fortuna fecit reliqua. Quæ etiamsi librorum mss. fatis iniquis pessime sunt affecta, vel sic tamen, quum plurima eorum sui generis exstant monumenta unica, pretium habent maximum.

Ceterum hæc opuscula quum minoris ambitus essent quam ut justis implendis voluminibus sufficerent, jam antiquitus mos erat complura in unum componere. Et quæ sic in codicibus nostris juncta occurrunt, eadem societate typis repetierunt primi geographicorum editores SIGISMUNDUS GELENIUS et DAVID HOESCHELIUS. Quorum ille an. 1533 e codice Palatino edidit Arriani et Hannonis periplos et Plutarchi de fluvii libellum et epitomen Strabonianam (1), Hoeschelius autem an. 1600 e codicis Pithœani apographis Hervortiano et Palatino produxit Scymnum, quem vocant, Marcianum, Scylacem, Dicæarchum, Isidorum (2). His, ut sors obtulerat, in lucem emissis, proclivis erat cogitatio de justo concinnando Geographorum syntagmate. Primus id consilium inuit LUCAS HOLSTENIUS, multiplicis vir doctrinæ, judicii subacti, indefessæ diligentiae. Verumtamen postquam copiosam rei gerendæ supellectilem e bibliothecis Britanniæ, Galliæ, Italiæ collegerat et jam peregerat partem laboris, mox ad alia negotia delatus susceptam provinciam deseruit (3). Ali quanto post JACOBUS GRONOVIVS libro qui *Geographica antiqua* inscribitur (4), quattuor edidit opuscula (an. 1697). Multo majora eodem tempore

1. Αρριανὸν περίπλους Εὐξείνου πόντου. Τοῦ σύντοῦ περίπλους τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἀννωνος περίπλους Λιθίνης. Πλουτάρχου περὶ ποταμῶν καὶ ὁρῶν. Ἐπιτομὴ τῶν τοῦ Στράβωνος γεωγραφικῶν. Arriani et Hannonis Periplus. Plutarchus de fluminibus et montibus. Strabonis epitome. Froben. Basileæ anno MDXXXIII. in-4°.

2. *Geographica* Marciani Heracleotæ, Scylacis Caryandensis, Artemidori Ephesii, Dicæarchi Messenii, Isidori Characeni. Omnia nunc primum, preter Dicæarchi illa, a Davide Hæschelio Aug. ex manuscript. codd. edita, Augustæ Vindelicorum, ad insigne pinus. Cum privilegio Cas. perpetuo. MDC. in-8°.

3. Ratione edendi syntagmatici Holstenius exposuit in Epist. ad Peirescium (III Id. Febr. an. 1628). Opus meditabatur tripartitum, ita ut prima pars vett. geographorum minorum opuscula contineret viginti, altera omnes autores qui de urbe atque imperio Constantinopolitano scripserunt, tertia geographiam sacram. — PRIMÆ PARTIS OPUSCULA : 1. Michaelis Pselli (in aliis codd. Nicophori Blennimidiæ) opuse. de terra situ, figura et magnitudine. — 2. Ἀγαθημέρου τοῦ Ὁρθωνος γεωγραφίας ὑποτύπωσις. — 3. Ἀνώνυμον ὑποτύπωσις γεωγραφίας ἐν ἐπιτόμῳ. — 4. Anonymus de describenda terra in globo. — 5. Marciani Heracleotæ περίπλων libri II. — 6. Artemidori Ephesii (i. e. Menippi, ut ipse H. postea vidit) epitomes fragmentum. — 7. Anonymi poetæ περίγνησις ad Nicomedem regem. — 8. Scylax Caryandensis. — 9. Hannonis periplus. — 10. Dicæarchi descriptio Græciae. — 11. Dionysii Byzantii ἀνάπλους Bospori Thracii. — 12. Petri Gylii commentarius in Dionysium. — 13. Arriani periplus Ponti. — 14. Anonymi per. Ponti. — 15. Pseudo-Arriani per. maris Erythræi. — 16. Isidori Char. mansiones Parthicæ. — 17. Palladii cuiusdam narratio de Indis et Brachmanis. — 18. Anonymi periegesis orbis terrarum, barbaro stylo ex Græco in Latinum conversa. — 19. Gemisti Plethonis emendatio errorum aliquot Strabonis. — 20. Strabonis Epitome. — PARS SECUNDA : 1. Hesychii V. Illustris origines Constantinopolitanæ. — 2. Codini antiquitates. — 3. Anonymi collectio antiquitatum Constant., e ms. Regio. — 4. Pauli Silentarii ephrasis ecclesiæ S. Sophiæ versibus heroicis scripta. — 5. Ephrasis ambonis ejusdem templi eo dem auctoreheroico carmine scripta. — 6. Petri Gylii descriptio urbis Constantinop. — 7. De regionibus urbis CP. libellus. — 8. Emanuelis Chrysolora comparatio veteris et novæ Romæ. Atque hæc de ipsa urbe. Sequuntur qui de imperio CP. ejusque provinciis scripsere : — 9. Hierocles Συνέλδημος. — 10. Constantini Themata. — 11. Notitia episcopatum. — Subjungentur mantissa loco variii autores qui de miraculis locorum scripsere. — PARS TERTIA : 1. Eusebii Cesariensis Ηερὶ τοπιῶν ὄνομάτων τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ. — 2. Hieronymi liber de nominibus locorum in S., Scriptura. — 3. Bedæ liber de nominibus locorum in actis Apostolorum. — 4. Eucherii epistola ad Faustum presbyterum insularum De situ Judææ. — 5. His adderem, Holstenius ait, Adamnan, Bedæ, Bocharli, Epiphanius monachi et aliorum antiquorum et melioris note auctorum *descriptions Terra Sanctæ*; item de terra divisione inter liberos Nor et Eusebii Chronicis et Chronicis Alexandrino et duobus antiquis latinis interpretibus. »

4. *Geographica antiqua*, hoc est : Scylacis Periplus maris mediterranei. Anonymi periplus Mæotidis paludis et Ponti Euxini. Agathemeri Hypolyposis geographia. Omnia Græco-latina. Anonymi Expositio totius mundi latina. Cum notis Isaaci Vossii, Jac. Palmérii, Sam. Tennuli, edente Jacobo Gronovio, cuius accedunt emendationes. Lugduni Batavorum apud Jordanum Luchtmans, 1697. 4°.

PRÆFATIO

iii

præstitit JOANNES HUDSONUS, *Geographiæ veteris scriptores grecos minores quattuor voluminibus complexus*, Oxoniæ 1698-1712 (1). Is quum librorum rarissimorum acervum satis amplum collegerit, bene meruisse de républica literarum jure censemur. Quamquam eo nomine laus editoris continetur tantum non omnis. Nam ordinem rerum secutus est adeo nullum, ut, mixtis separandis, longeque disiectis quæ jungi debebant, totum opus speciem præbeat farraginis hinc inde corrasæ ad implenda volumina quæ bibliopola postulabat. Notulis vero, quas majorem partem e Salmasii libris excerptas, partim de suo subjecit Hudsonus, nescio num affectare munus interpretis an eludere voluerit, saepius quærens ille suscepti laboris tedium. Nec multum literis profuerunt insertæ Dodwelli de singulorum auctorum ætate scriptisque dissertationes, quas sanior quisque cum Bernhardyo dicet «mirifice perversas et aridas vanisque acuminibus differtas.» Ceterum quum incendio, ut fertur, theatri Sheldoniani major pars exemplarium periisset, hinc pretium factum est reliquis, adeo ut mox nonnisi numatissimo cuique integrum opus esset parabile. Sic elegans ejus exemplar e libris Firmini Didot soluto bis mille francorum pretio felix quidam redemptor abstulit. In tanta igitur operis Hudsoniani raritate et caritate, ne dicam perversitate, nihil mirum est postea complures exstisse viros doctos qui ad novum parandum geographorum syntagma accingerentur. Primus, ni fallor, PENZELIUS corpus geographorum quinque tomis absolvendum promisit (2). Spem monstravit egitque quietem. Sub idem tempus amplissimam collectionem moliebatur, operisque delineationem Parisino virorum sapientum collegio submisit BARONUS DE SAINTE-CROIX (3). Hujus quoque

1. *Geographiæ veteris scriptores greci minores, cum interpretatione latina, dissertationibus et annolati- nibus. Vol. I. Oxoniæ. E Theatro Sheldoniano. MDCXCVIII.* Insunt : 1. Hannonis periplus. 2. Scylacis per. 3. Agatharchides. 4. Arriani peripl. Ponti Eux. 5. Arriani peripl. maris Erythrai. 6. Nearchi paraplus ex Arriano. 7. Marcianus Heracleota. 8. Anonymi peripl. Ponti Euxini (ejus pars altera legitur in volume tertio III). — VOLUMINI II, quod prodiit an. 1703, insunt : 1. Dicaearchus. 2. Isidorus. 3. Scymnus Chius. 4. Plutarchus De fluv. 5. Agathemerii libri II. 6. Chrestomathia Straboniana. — VOLUME III, edito an. 1712, continentur : 1. Excerpta e Dionysii Byzantii Anaplo Bospori Thracii. 2. Anonymi peripl. Ponti (cf. vol. I, 8). 3. Expositio totius mundi et gentium, latine. 4. Variæ lectiones in Anon. Ravennatem e cod. Vaticano. 5. Ptolemæi Arabia. — 6. Chorasmiae et Mawaralnahræ, hoc est, regionum extra flumen Oxum, descriptio ex tabulis geogr. Abulfedæ Ismaelis, arab. et lat., cura et studio Johannis Grævii, cui seqq. quoque arabica debentur. — 7. Abulfedæ descriptio Arabiæ cum tabulis longitudinis et latitudinis locorum. — 8. Ejusdem descriptio maris Persici. — 9. Ejusdem descriptio maris Rhui. — 10. Binæ tabulæ geogr., una Nassir Ed-dini Persæ, altera Ulug Beigi Tatar. — 11. Excerpta ex Georgii medici Chrysococca Syntaxi Persarum per Ismaelem Bullialdum. — 12. Ptolemæi tabula longitudinis et latitudinis urbium insigniun. — 13. Ptolemæi catalogus fixarum stellarum. — VOLUMEN IV, an. 1712, exhibet Dionysii Periegesin cum commentario Eustathii, versionibus Avieni et Prisciani (inserto etiam Avieni de ora maritima carmine), paraphrasi græca et scholiis. Subjiciuntur Fragmenta quædam geographica e codd. exscripta.

2. Vid. Fabric. Bibl. Gr. tom. IV, p. 667 ed. Harless. et Jenaer Lit. Zeitung an. 1785, N. 128; Bredovius in Epist. Parisin. p. 34, ex quo adornationem syntagmatis Penzelianaæ exscribam : **TOMUS I. MATHEMATICUS** : Aratus, Geminus, Cleomedes de mundo, Procli sphæra, Autolyci sphæra, Agathemerii hypotyposes. — **TOMUS II. UNIVERSALIS** : Dionysius Periegeta, Scymnus Chius, Scylax, Strabonis Chrestom., Menippi Pergameni, Artemidori Ephesii et Ephori Cumani fragmenta. — **Tonus III. PARTICULARIS. VOLUM. I. ASIA ET AFRICA** : Agatharchides de mari rubro; Arrianus Peripl. maris Rubri; Ejusdem Indica; Hannonis per.; Marciani per. maris externi; Isidori statimi Parthici; Monumentum Adulitanum. **VOL. II. EUROPA** : Arriani et Anonymi per. Ponti Eux.; Dicaearchi fragm.; Plutarchus De fluvii. — **Tonus IV. SACER** : Eusebius περὶ τῶν τοπιῶν ὀνομάτων cum vers. Hieronymi. Epiphanii διήγησις περὶ τῆς Συρίας καὶ τῆς ἄγιας πόλεως. Phocaæ ἔκφρασις τὸν ἐπ' Ἀντιοχεῖας καστρῶν Συρίας, Φοινίκης κτλ. Perdiccas ἔκφρασις περὶ τῶν ἐν Ἰεροσολύμοις κυριακῶν θεμάτων. Anonymi ἀπόδεξις περὶ τῶν Ἰεροσολύμων. — **Tonus V. MEDIUS** : Cosmas Indopleustes. Palladius De Bragmanibus. Constantin De them. et de adm. imp. Codini descriptio urbis C. P. Theodorus Gaza de origine Turcarum.

3. Mémoire envoyé à Messieurs du Journal des Sçavans sur une nouvelle édition des petits géographes ant-

a.

PRÆFATIO.

scriptoris elegantissimi consiliis sœva fluctum Gallicorum tempestate obrutis et demersis, surgens BRENOVIUS « Milii nunc soli labor » exclamat; Parisios vir optimus accurrit, Dionysii et Plethonis codicibus per menses aliquot insudat, quædam transcribit opuscula, deinde ad lares reversus aliis conquirendis subsidiis operam impendit, tandem cœpta sua in Epistolis Parisinis (Lips. an. 1812) annuntiat. Post hæc conticuit totumque negotium seu lubens seu invitus missum fecit. Interim Hudsonianæ editionis scripta plurima, notis græcanice versis, quidam Græcus natione repetivit Viennæ an. 1807 (1). Quod quidem opus vitiorum fœditate ceteraque immunditie omnium quæ nostro seculo prodierunt est spurcissimum. Ipsam denique rem strenue aggressus JOANNES FRANCISCUS GAILIUS, vir diligentissimus, inde ab anno 1826 *Geographos græcos minores* (2) variorum notis onustos suisque ipsius instructos edere cœpit; sed hic quoque postquam per tria volumina, quibus septem opuscula continentur, operam perduxerat, ultra non est progressus.

Eodem tempore vir criticus *Geographos minores* tractandos suscepit GODFREDUS BERNHARDY. Lucem vidit primi voluminis pars prior (3), quo Dionysius periegeta exhibetur ejusque commentatores et paraphrastæ atque docta editoris annotatio. Praeclarum viri eximii opus dolemus seu fœtum leoninum in hoc genere fuisse unicum. Causam derelicti vel spreti laboris ipse narrat in *Analectis in Geographos Græcorum minores* (Halis 1850, p. 2) : « Scilicet postquam Dionysium periegeten, inquit, evulgaram, compendiarium illum artis magistrum, sed qui cōmentariorum et interpretationum abundantia reliquos obruerit, refrixit ardor redemptoris : itaque, ut fit, Musarum græcarum suavitate captus ad lætiora literarum spatia digressus sum, nec unquam illuc animos rettuli, nendum ut libret operosissimam Geographorum partem a perpaucis lustratam ingratias et frusta

cians, par M. le Baron de Sainte-Croix. in Journal des Sav. 1789 Avril. p. 217 sqq. Primum S.-Crucius græcos geographos minores ex ordine chronologico vult exhiberi; deinde Latinos geographos et itinerariorum auctores. His subiungit supplementi loco libellos de Roma urbe ejusque regionibus. Alterum vero supplementum destinat geographias sacras et ecclesiasticas. Singula scripta recensere supersedco, quum nihil novi, quod momenti alicuius sit, S. Crucius attulerit. Cf. Bredovius in Ep. Par. p. 35 sq.

1. Συλλογὴς τῶν ἐπιτομῆς τοῖς πάλαι γεωγραφθέντων, τύποις ἐκδοθέντων φιλοτίμῳ ἀπαύγανη τῶν ἐξ Ἰωαννίνων φιλογενεστάτων ὅδει φῶν. Ζωσιμαδῶν, χάριν τῶν τῆς Ἑλληνικῆς πατείδεας ἐριεμένων Ἐλλήνων, τὸ μοις πρῶτος, περιέχων Σκόπειος καὶ ἀνωνύμους τίνος περίπλους. Ἀγαθημέρου γεωγράφου βιθίας 3^ο. Ἀγαλαρχίου, Ἄνωνος, Ἀρριζονοῦ, Νεάρχου, Μαρκιανοῦ περίπλους^{*} τεμάχιο τινα Μενίππου καὶ ἀρτεμιδώρου. Δικαιάρχου Βίον Ἐλλάδος καὶ Ἀναγραφὴν τοῦ Ηηλίου ὅρους[†] Ισιδόρους σταθμὸς Παρθενοῦ[‡] Σκύμνου Περιήγησιν. Πλούταρχον περὶ ποταμῶν, καὶ τὴν ἐπιτομὴν τῶν Στράβων γεωγραφουμένων. —Ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας ἐκ τῆς Σχραμβλικῆς τυπογραφίας, ΑΩΖ. —Tomus secundus, qui an. 1808 prodiit, continet : Διονυσίου οἰκονομένης περίηγησιν μετὰ τῶν παρεκθελῶν τοῦ Εὐσταθίου. Ἀνωνύμου περίπλουν Εὐξείνου πόντου Πτολεμαίου κανόνος ἐπιστημῶν πόλεων, Ἀραδίου, καὶ τὴν τῶν ἀστερισμῶν ἔκθεσιν. Ἀνωνύμου παράφρασιν εἰς τὴν Διονυσίου περίηγησιν παρεκθελάς τινας εἰς τὴν αὐτὴν περίηγησιν καὶ ἀποσπαστιά τινα γεωγραφικά.

2. *Geographi græci minores. Hudsonianæ editionis adiungit integras cum Dodwelli dissertationibus editit suasque et variorum adjicit; textum denuo recensuit et varias lectiones subjicit, versionem latinam recognovit; copiosissimis denique indicibus ac tabulis in ære incisis instruxit Joannes Franciscus Gail. Volumen I continens Hannonis et Scylacis periplos. Typis regiis, Paris. 1826. Volumen II (an. 1828) continet Dicæarchium, Scymnum, Anonymi Stadiasmum. Volumini III (an. 1831) insunt : Arriani et Anonymi Peripli Ponti Euxini et Anonymi Exc. de mensura Ponti Euxini.*

3. *Geographi græci minores. Voluminis primi pars prior : Dionysius Periegetes græce et latine cum veteris commentariis et interpretationibus ex recensione et cum annotatione Godofredi Bernhardy. Lips. 1826. In libraria Weidmanniana impensis G. Reimeri.*

PRÆFATIO.

v

peragrare Nec fuit posthac cur consilium mutarem, quamvis etiam ab exteris hominibus de hoc negotio compellatus. » Post Bernhardum singulis quidem opusculis denuo edendis optime meruerunt Millerus, Letronnius, Hoffmannus, Fabricius et nuperime Meinekius, sed justam omnium collectionem nemo instituit.

Itaque longum perlustravi campum quasi Ἀττικής πεδίου, in quo spes inanes legere erat, vana consilia, conatus, tentamina, abortus. Nunc animos deferuisse dixeris et clamori successisse silentium. At in arenam jam descendit strenuissimus bonarum literarum propugnator, FIRMINUS DIDOT. Is igitur quum ardentissimis nostri ævi studiis geographicis, quibus vetus orbis nova in diem luce affunditur, idoneum instrumentum deberi censeret, corpus geographorum plenissimum elaborari jussit. Curas operis Letronnio mihiique conjunctim sustinendas jam ante annos aliquot vir celeberrimus demandaverat. Sed delineato vix opere, Letronnius, Galliae decus, vegetis in annis fatum acerbum patriæ, literis, amicis eripuit. Solus tanto acrius et desperantis fere nisu in laborem incumbere coepi. Quem si exequi mihi quoque fatum denegaverit, in jacentis locum alius succedit ἐφεδρος : nam confido genio Didoti, qui quum tot opera ardua speique longæ ad exitum feliciter jam perduxerit, de hoc quoque ut optima quæque auguremur, auctor est.

Consilium instituti quo majus est, tanto paucioribus licet comprehendere. Straboni igitur et Ptolemæo et Stephano Byzantio sua singulis erunt volumina propediem illa edenda; minorum autem, quos vocant, geographorum collectio primum exhibebit periplos, periegeses, totius mundi systemata, varia excerpta geographicæ, quæ in codicibus supersunt. His subjiciuntur deperditorum geographorum fragmenta e veterum scriptis collecta. (Quæ sine nomine auctoris apud lexicographos, scholiastas, grammaticos, aliis in libris obscurioribus geographicæ vel topographicæ leguntur, porro quæ inscriptionibus suppeditatur apta nostræ rei supplex, ea omnia ex literarum ordine disposita ad calcem ponemus Stephani Byzantii.) Deinde habebis geographicam imperii Byzantini, geographicam sacram, geographicam ecclesiasticam. Appendicis loco subjungentur geographicæ latini, itineraria, tabula Peutingeriana. Tribus hæc absolventur voluminibus, quorum summam in unam rerum nominumque tabulam colligemus. Quarto volume Arabum geographos minores edendos curabit vir clarissimus harumque literarum in paucis peritissimus NOEL DESVERGERS.

Ordinem in singulis partibus sequimur chronologicum, non ita tamen, ut ubique circa eum trepidemus. Si quæ ejusdem fere ævi scripta in eodem versantur argumento, componemus ea, quamvis dispar opus ex lege chronologica interponendum foret. Porro si scriptum aliquod ætatis est certius non definiendæ, alii jungetur simili. Sic in primo hoc volume Arrianeo Ponti Euxini periplo

vi

PRÆFATIO.

subjicitur ejusdem maris periplus, quem incerti ævi scriptor anonymus ex Arriano aliisque fontibus concinnavit. Similiter post periegesin iambicam, quæ Scymni Chii dici solet, versiculos Dionysii Calliphonte nati collocavimus.

Verba græca, ubicunque fieri potuit, e codicibus Parisinis, Romanis, Escorialensibus vel denuo vel nunc primum collatis recognovimus; latina aut nova damus aut priscis emendatiora. Crisis quum bonam partem in dijudicandis locorum nominibus et distantiis posita sit nec rite possit exerceri, nisi in res ipsas penitus inquisiveris, annotationem elaboravimus paullo uberiorem, quæ et verborum rationes et rerum momenta præcipua complectatur. Sedulo cavimus ne vestigia legeremus eorum, qui muneri suo satis fecisse sibi videntur, si priorum interpretum notulas nullo discrimine coacervarint iisque de suo penu subinde aliquid adsperserint. Qua quidem re nihil novi ad fructum exilius et ad tedium literarumque contemptum efficacius. Præterea temperanda erat annotatio pro singulorum scriptorum pondere et interpretandi difficultate. Quod non monuissem, nisi mos contrarius obtineret. Nam Dionysii Periegesin, quum juventuti potius quam doctorum in usum scripta sit, et veterum et recentiorum commentariis habes onustam, dum inelegantes quidem sed accuratissimi geographiæ reconditionis scriptores neglecti jacent et contemti. Similiter in latinis Pomponius Mela, jucundus ille et lectu facilis, interpretationum mole obruitur, Plinianos vero libros geographicos, thesaurum ditissimum, at opus intricatissimum, quasi pestem omnes defugiunt. Jam ut illuc revertar, in Stadiasco maris mediterranei et periplo maris Erythraei et similibus parum profeceris, nisi recentiorum viatorum libros et cetera subsidia in interpretationis partem traxeris. Paucioribus defungi licet ubi de Græcia aliisque regionibus notissimis sermo est, de quibus citasse volumina, quæ omnium manu teruntur, sufficit. In Marciano non est cur explicetur Ptolemæus, ex quo ille sua tantum non omnia desumsit, sed cardo rei versatur in indicandis locis quibus ab eo recedit Marcianus vel ubi melioribus quam nobis jam præsto sunt Ptolemæi libris usus esse videtur. Major etiam brevitas cadit in descriptiones totius orbis terrarum, ubi summa posita est in definiendo, quod unusquisque auctor expresserit, systemate geographicō.

Tabulis æri incisis cur scripta destitui noluerimus, dicere putidum sit. Quibus in delineandis eandem quam in annotatione normam sequinur. Videlicet alias habebis tabulas minores, quæ vel orbem terrarum ex certi cuiusdam mente geographi adumbrant, vel ad eos scriptores pertinent, in quibus non tam hoc agitur ut situs exploretur locorum, quam ut quænam et quot unusquisque loca memorarit et quibus regiones limitibus circumscriperit, uno oculorum obtulitum possit comprehendendi. Contra vero amplias et accuratissimas sibi tabulas postulant ii periplorum auctores qui nullum non radunt maris recessum, nullum non recensent vicum vel fluviolum vel solitariam in saxoso litore sicutum. Horum in

PRÆFATIO.

vii

explicatione frustra allaboraveris nisi ad manum sint mappæ nauticæ, quibus ora anfractus, scopuli, brevia, veterum locorum ruinæ, recentiorum nomina oppidorum ita exhibeantur, ut narrationem scriptoris per minima quæque spatia oculis prosequi et quid de situ locorum statuendum sit tuo ipsius judicio decernere possis. Cujusmodi auxilio quum veterum geographorum editiones hucusque carerent, ac omnino paucissimi his instrumentis instructi sint, studia jucunda mirum in modum præpediebantur. Ego autem non possum quin grates agam viris humanissimis qui asservandis tabulis nauticis in hac urbe præfecti quæcunque rei nostræ inservirent, promtissimo animo communicarunt.

PARISIIS MENSE APRILIS

MDCCCLIII.

CAROLUS MULLERUS.

Cambridge University Press
978-1-108-01636-0 - *Geographi Graeci Minores: Volume 1*
Edited by Karl Müller
Frontmatter
[More information](#)

PROLEGOMENA.

I. DE CODICIBUS.

Complexi hoc volumine sumus periplorum et periegeseón libellos qui ætatem tulerunt omnes præter unam Dionysii periegesin, quam ob veterum molem commentariorum in sequens volumen relegavimus. Demto igitur Dionysio, reliqui sunt auctores tredecim. Inter eos quinque numerantur, quorum ne nomina quidem habemus comperta; ceterorum etsi de nominibus fere constat, at de vita eorum scriptisque aut nihil prorsus aut paucissima quædam parumque accurata veterum testimoniis tradita accepimus. Itaque tantum non omnia quæ de ætate, inde, auctoritate uniuscujusque sciri queant, ex iis ipsis quæ manu tenemus eorum scriptis eruenda sunt. De his autem vix recte judicaveris, nisi codices, in quibus leguntur, probe noveris. Hinc igitur sumamus initium.

2. Rationes codicum nostrorum facile expli- cantur, quod numerus eorum peregrinus est. Non-

nulla enim scripta in uno tantum libro ms. leguntur, ut Hannonis periplus, Arriani et Anonymi auctoris periplus Ponti Euxini, Anonymi periplus maris Erythræi, Anonymi Stadiasmus maris Magni. Alia exstant sane in duobus vel tribus libris mss. (Paris., Roman., Monac.), sed ita illis comparatis, ut unius loco habendi sint, quoniam duo eorum ex tertio descripti auctoritate carent. Ejusmodi sunt : Scylacis periplus, Dicæarchi, quem vocant, fragmenta duo, Anonymi poetæ (Scymni, ut putabant) periegesis, Dionysii Calliphontis filii descriptio Græciæ, periplus Marcianei. Duos codices auctoritate pares habemus in Isidori Stathmis Parthicis. Complures numero libri mss. nonnisi de Indica Arriani historia et Photianis ex Agatharchide excerptis praesto sunt. Quibus omissis, reliqui auctores in undecim continentur codicibus, quorum ecce indiculum :

1. Parisinus N. 443, in-4°. pergam. sæc. XII.	Marcian. per. et ep. ; Scylax ; Isidor. ; Dionys. ; Dicæarch. fr. 4 et 5 ; Scymnus.
2. Vaticanus Pal. 442, in-4°. chartac. sæc. XV.	Marcian. per. et ep. ; Scylax ; Isidor. ; Dionys. ; Dicæarch. fr. 1 et 5 ; Scymnus.
3. Monacensis. . . . . 566, in-8°. chartac. sæc. XVI.	Marcian. per. . . . . Scylax ; Isidor. ; Dionys. ; Dicæarch. fr. 4 et 5 ; Marci. ep.
4. Parisinus. . . . . 571, in-fol. chartac. sæc. XV.	Isidor. ; . . . . . Dicæarch. fr. 2.
5. Gudianus.	Dicæarch. fr. 2.
6. Altempsianus.	Isidor.
7. Heidelbergensis 598, in-4°. pergam. sæc. X.	Anon. per. Ponti fr. 2 ; Arriani per. Ponti. ; Anon. per. maris Erythr. ; Hanno.
8. Vaticanus. . . . . 145, ...	Anon. per. Ponti fr. 1.
9. Vindobonensis.	Anon. per. Ponti excerpt.
10. Haffniensis. . . . . 1985, ...	Anon. per. Ponti excerpt.
11. Matritensis. . . . . 421, in-4°. pergam. sæc. X.	Anon. Stadiasmus seu periplus maris Magni.

Codex Parisinus 443 Supplementi.

3. Codex Parisinus 443 Supplementi postquam in privatæ bibliothecæ pluteis diu latuerat, vix ante sedecim abhinc annos in publicam lucem protractus est. Etenim anno 1837 quum auctio institueretur librorum celeberrimæ ducis DE BERRY, inter libros typis expressos emicuerunt manu scripti nonnulli, antiquitatis æragine nobiles, codex scilicet Theodosianus et Phædri fabularum et noster geographorum. Quo cognito, fieri non potuit quin bibliothecæ Parisinæ præfecti thesauros istos emtione publicis usibus

vindicarent. Ceterum codices non erant ex libris Berryanis, verum clarissimus LEPÉLETIER DE ROSANBO ex sua bibliotheca eos selegerat, ut una cum illis divenderentur.

4. In historiam nostri libri data opera inquisivit Letronnius (*Fragments des poèmes géographiques de Scymnus de Chio et du Faux Dicéarche. Paris 1840*, p. 13 sqq. Cf. Berger de XIVREY in præf. ad Phædri fab.). Quo praeunte, potiora paucis comprehendam. Scriptus esse codex videatur in oriente; id enim e neogræcis quibusdam,

PROLEGOMENA.

quæ in pagina 61 leguntur, conjicias. Hinc in Italiam migraverit, ubi fragmenta Dicæarchi et Scylacis periplus ex hoc ipso, ut videtur, libro Matthæus Budæus descriptsit in Galliamque allata Henrico Stephano tradidit circa annum 1560, ut Letronnius opinatur. Nam Stephanus in Sche-diastasis suis (VI, 14) anno 1578 ita scripsit : « *Dicæarchi Geographicon... pars quædam in manus meas ante multos annos allata ex Italia a Matthæo Budæo, G. Budæi filio.. fuit.* » Idem in editione Dicæarchi an. 1589 : « *Quod (opusculum) olim ex Italia Matthæus Budæus, G. Budæi filius, attulit. Cf. idem in Epistola ad Nicolaum Brull.* : « *Hæc autem Geographica (Dicæarchi fragmenta) ante multos annos jam excusa, ideo non prius edidi, quod cujusdam ad illa accessionis, sicut ad ea Scylacis, quæ ab eodem acceperam, pariterque quarundam emendationum facta mihi spes esset. Sed quum desperare ea de re ceperisset, de emitendis tandem quæ domus tamdiu parietibus inclusa manserant, cogitavi. Codicem vero quem Budæus exscripsit, eundem esse cum nostro non certissimum quidem, sed per est verisimile. Nam Stephaniana Dicæarchi editio (non ignota illa Hœschelio) ita cum codice nostro facit, ut aut hunc ipsum aut ignotum nobis ejus apographon Budæus ob oculos habuisse debeat. Certum vero est ante Budæi ætatem complura nostri codicis extitisse apographa, quum librum Palatinum sive Vaticanum et Hervuartianum sive Monacensem ex eo derivare luce clarius sit. Ceterum Itali codicis meminit etiam Holstenius, quamquam non ipse eum vidisse, sed nonnisi e Stephani libro novisse putandus est. Ita enim habet in Praefat. ad Dicæarch. ed. Manzi p. 7 : *Dicæarchi fragmenta Henricus Stephanus princeps in lucem edidit... Auctiora deinde dedit ea.. Hœschelius ex Palatini, Hervarti et Casauboni mss. codicibus, qui tamen omnes ex uno codemque fonte promanasse mihi videntur, Italico nimirum codice, unde Budæus quoque descripserat. Ita eadem in omnibus lacunæ; neque desperatis atque depositis aliquot locis quidquam remedii adhiberi potuit.**

5. Ex Italia, ut videtur, codex in Galliam allatus in possessionem venit *Claudii Dupuy* (Puteani) inter annos 1590-1593. Ne prius hoc contigerit, obstat Stephani silentium, qui Claudii Puteani familiaris ignorare rem non potuisset. Anno autem 1593 librum jam suis penes Putea-

num, inde patet quod Josephus Scaligerus, qui anno 1593 Parisiis Lugdunum abiit, sua ipse manu eum (nescio an totum an ex parte) descriptsit. Puteano vita defuncto (an. 1594), *Petrus Pithou* (*Pithœus*), vir clarissimus, qui summo studio veteres libros mss. colligebat, codicem nostrum acquisivit. Neptis vero Pithœi nupsit *Ludovico Lepéletier*, in cuius familiam transiit etiam geographorum codex, in eaque permansit usque ad annum 1837.

6. Scaligerus de suo apographo ita scripsit ad Hœschelium (mens. Sept. an. 1600) : *De Dicæarcho et aliis, quæ scribis, scito, quantum ex tuis literis colligere possum, nihil tua ab illis quæ habemus discrepare. Habuimus autem illa ex vetustissimis et optimæ notæ pagellis amplissimi Senatoris Parisiensis Cl. Puteani τοῦ μακαρίου. Sed multæ (?) paginæ ita expletæ erant, ut ne literæ quidem vestigium in illis extaret ullum. Versibus comicis quædam concepta erant, sed perpetua oratione. Nos statim versus in illa continuatione odorati sumus, quod alios, quibus ante me plagellarum copia facta erat, fugerat. Si quid putas esse in nostris, quod te juvare possit, mittam quæ habeo statim. Cf. Hœschel. in Geogr. p. 190 : Quos versus (sc. periegeseos iambicæ) ut magnus ille Jos. Scaliger distinxit, imprimi curavimus. Nunc Scaligeri hic liber asservatur Oxonii in bibliotheca Bodleiana. Margini ejus manu Casauboni adscripta leguntur: *Incerti auctoris περίγησις ex ms. cod. Jos. Scaligeri, Jul. Cæs. fil., quem ille descripsit ex longe vetustissimo cod. ms. Pithæi, notante Hudsono Geogr. t. II præf. et ex Crameri epistola E. Millero in Marcien Pref. p. XXI. Præterea Isaacus Casaubonus periegesein iambicam, quæ sub Marciani nomine tum circumferebatur, ad Velserum misit, hic vero cum Hœschelio communicavit. V. Hœschel. Geogr. p. 1 : Marciani Periegesis e mss. codd. Pal. Elect. et Isaaci Casauboni. Reliqua partim e Palat. partim ex Jo. Georg. Hervuorti libris calamo exaratis. Idem in not. p. 190 : Hujus periegeseos copiam primus.. Velsero nostro fecit Is. Casaubonus. Quod quidem Casauboni scriptum vel ex ipso nostro codice vel ex Scaligeriano apographo fluxisse debet.**

7. His præmissis, superstet ut de indole ac habitu codicis Parisini exponamus. Pergamenteus est, quartana forma minima, exeunte sæculo duodecimo vel ineunte decimo tertio scriptus satis nitide, atramento egregio. Primæ capitum

DE CODICIBUS.

xi

seminumve literæ ut plurimum rubricatae sunt. Lineæ in singulis paginis plerumque 22 vel 23; interdum tamen contractior scriptura, adeo ut 25-30 lineis pagina constet. Ceterum et initio et fine nec non medius codex mutilus est. Nunc quaterniones novem seu paginas 144 habet; integræ libri minimum erant quaterniones tredecim. Docent hoc numeri, quos scriba codicis in prima et plerumque etiam in ultima uniuscujusque quaternionis pagina notavit. Primus vero quaternio, quem nunc habemus, signatus est litera γ' (*). Is igitur integræ libri fuit tertius. Sequuntur ex ordine τὰ τετράδια δ', ε' (**). Quaternio ζ' excidit. Deinde continua serie habes η', θ', ι', ω', ιδ'. Postremus autem quaternio ιδ' quum in medianam periegessin iambicam desinat, liquet unum saltem quaternionem, fortasse complures, in fine operis nunc deesse. Accedunt damna minora. Ac primum quidem quaternionis postremi pagina ultima (144) adeo est detrita et inquinata, ut vix vestigia quædam literarum hic illuc intervideri queant. Evanida hæc ut in lucem revocarentur, chemicorum operam adhibuerunt. Quibus tam male res cessit, ut quæ antea potuerint fortassis oculorum periculo erui ac servari, nunc in omne ævum sint pessumdata. Simile quid accidit in pagina 128 (Anon. perieg. iamb. v. 130 sqq.),

ubi lineæ 3-7 pæne evanuerant, jam vero post chemicæ artis experimentum prorsus exustæ sunt. Contra vero paginæ primæ priores duæ lineæ, quæ item obliteratæ erant, et jam in vetustis apographis omissæ sunt, hodie satis commode legi posunt. Alio calamitatis genere affectum est folium paginarum 93 et 94, cuius major pars transverse abscissa est hunc in modum :

adeo ut in pag. 93 nihil nisi priorum linearum 18 initia, in p. 94 earundem verba postrema supersint (V. Scylac. Peripl. p. 79 edit. nostr.).

8. Scripta in codice continentur hæc : 1. Marcianni periplus oceani orientalis et occidentalis, initio et fine mutilus. — 2. Particula peripli maris interni, quem e Menippo Marcianus breviavit. — 3. Scylacis periplus et quæ ei appendicis loco subjiciuntur. — 4. Isidori mansiones Parthicae. — 5 et 6. Dionysii cujusdam fragmenta duo iambica de Græcis urbibus insulisque. Poeticis interponunt duo fragmenta prosaica auctoris, quem vulgo Dicæarchum esse putant. — 7. Prior pars periegeseos iambicæ, quæ Scymno olim vindicabatur.

Codex Vaticanus 142.

9. De his vero antequam fusius dicamus, introducimus reliquos duos, quibus eadem exhibentur, libros manu scriptos. Alter eorum codex est Palatinus olim, nunc Romanus in Vaticanæ bibliothecæ libris Palatinis N. 142, chartaceus, quartanæ formæ maximæ, saeculo decimo quinto,

ut videtur, scriptus manu male exercitata, quæ mulierculæ potius quam viri esse videtur (***) . Singulæ paginæ lineis 24 constant. Insunt : Demosthenis oratio Olynthiaca tertia et oratio Pro corona, Lycophronis Alexandra, Hesiodi theogonia, scholia in octo Idyllia Theocriti (****). Atque

(*) Non vero litera Ε', ut refert Haase in Annal. lit. Halens. 1839 N. 105 p. 227, et qui ex Haasio pendent, Hoffmannus *Die alten Geographen etc. Erstes Heft. Leipzig. 1841*, p. 31, et B. Fabricius *Ueber die Handschriften der kleinen Geographen, Dresden 1845* p. 12.

(**) Quinti quaternionis pagina prima recte notatur siglo ε', at in ultima pagina apponitur numerus ξ', aperto scribæ errore.

(***) Cf. Holstenius in Epist. ad Peirescium (an. 1628 m. Febr.) p. 45 ed. Boisson. : « Tum et σύνταγμα illud minorum geographorum, quod Herschelius edidit, ex eodem Constantini Porphyrogenetæ ludo prodiit : quod haud facile quis negabit, qui Marciani περὶ πλων libros duos legerit, passim truncatos. Et argumento mihi est codex ms. Palatinus, unde cetera exemplaria promanarunt. Is codex recens est scriptus aut a femina aut saltem a Græculo omnis hellenismi imperitissimo : sed literæ, quantum forebat scriptoris genus, efformatae ad speciem antiquæ illius scripturæ, quæ media est inter unciales sive capitales literas et minutæ istas recentiores quibus posterioribus hisce saeculis Græci usi fuerunt ; ut manifeste appareat, codicem antiquum scriptum fuisse aeo illo Constantiniano. Aliter statuisset Holstenius si codicem Parisinum novisset. Quodsi literæ codicis Palatini uncialem scripturam quodammodo imitari videntur (sic α ubique scribitur λ), causa ejus rei non erat perantiquus codex oculis scribæ objectus ; aut enim ex ipso nostro Palatinus fluxit aut, ut mihi persuasum est (v. infr. § 17), ex nostri apographo.

(****) Scholium ultimum : καὶ νῦν φην ἀκρηθος· ιστοροῦσι τὸν Δάφνιν ἀγκαθῆναι ὑπό τυρος νῦμφης, οὐν Σωσίθεος; Θάλειαν καλέσ· παρακαλέσασα δὲ αὐτὸν μὴ ἄλλη γυναικὶ διμιῆσαι, μὴ τηρῆσαι τὴν παραίνεσιν αὐτῆς· διεν ὁ μὲν Θεόκριτός φησι τὴν νῦν φην ἀποστήναι ἀπ' αὐτοῦ, αὐτὸν δὲ μεταβάλλοντα τὸν ἔκεινης ἐρωτα ὑπὸ λύπης μεταλλάξαι ἐκτός· εἰ μὴ αὐτὴν μὲν φησι τὸ ἀποστάθμα αὐτὸν ἀλλης ἐρασθῆναι ὡς πόκα γαῖαν ἐκρίσασα Δάφνις· οἱ δὲ λοιποὶ φασι αὐτὸν τυχλωθέντα καὶ ἀλώμενον αὐτὸν καταχρηματισθῆναι. Sic haec codex ; nihil mutavi; v. schol. Theocr. p. 64 ed. Didot.

xii

PROLEGOMENA.

hæc quidem pertinent usque ad fol. 175 vso. Inde a fol. 176 R. leguntur geographicæ Marciani, Scylacis, Isidori, Dionysii et Dicæarchi et anonymi poetæ, sive eodem ordine eadem omnia quæ præbet codex Parisinus. Lacunas, quæ in volumine Parisino ortæ sunt quaternionum jactura et folii dilaceratione et literarum detritu,

easdem Vaticanus quoque habet vacuisque modo integris paginis modo spatiis minoribus indicat. Margini adscriptæ sunt paginae editionis Hœschelianæ, haud dubie a Luca Holstenio, cuius manum agnovisse mihi videor, et qui solus, quantum sciam, post Hœschelium eo libro usus est.

Codex Monacensis.

10. Alter codex exstat Monacensis N. 566, quem Hervuartianum vocant ab Joanne Georgio Hervuarto, qui Hœschelii tempore eum possidebat. Dehinc in bibliothecam Hœschelii, postea in bibliothecam Augustæ Vindelicorum, denique in Monacensem migravit. Ipse non vidi eum; sed B. Fabricius descriptionem ejus a Schmellero bibliothecario acceptam dedit in libello *Ueber die Handschriften der Kleinen gr. Geographen* p. 6. Hinc quæ scire nostra refert enotabo. Est igitur liber chartaceus formæ octavæ, sæculi decimi sexti, foliorum 73, scriptus a compluribus; nam aliis scripsit folia 1-65, alius folium 66, alius folia 67-73, quæ reliquis sunt formæ minoris. Præfixum habet Hœschelii, ut censem, manu hunc indiculum:

Marciani Heracleotæ

Libri 2. Epitomes Artemidori Ephesii geographi (*).
Periplus Scylacis Caryandensis.

Isidori Characeni σταθμοὶ Παρθικοῖ:

Dicæarchi descriptio Græciae ad Theophrast.

Προθήκη γεωγραφικῶν βιβλίων, quæ catalogum ejus generis scriptorum et de iisdem judicium continet (i. e. Marciane Menippi epitome).

Davidis Hœschelii, A. M.

Περὶ τῶν δηλούντων τοὺς σταθμοὺς καὶ τὰ μέτρα γαρτῆρων.

Προθήκη γεωγραφικῶν eadem rursum.

In his opusculis, si qua dictio mendosa occurrit, duo fere puncta superne appicta sunt.

Ex bibliotheca Davidis Hœschelii Augustani

10. Nonnulla in his titulis de suo auctor intulit (quem Hœschelium fuisse valde miror), ut Epitomen Artemidori, quæ in libro est nulla, et inscriptionem: Προθήκη γεωγραφικῶν etc., quam elicit ex argumento procemii, quod Menippeo periplo Marcianus præfixit. Missis indiculi iudibriis, vides Monacensem librum a reliquis duobus eo differre quod omittit periegesin iambicam, et quod Menippum Marciani ab altero Marciani libro disjunctum exhibit. Huc accedit quod in Dionysii ac Dicæarchi, quem vocant, fragmentis mutilus est, et quod Scylacis periplus non dat integrum, sed in verbis λαβὴν Μυρίανδος (§ 102, p. 77, 3 nostr. edit.) subsistit. Hæc verba in codice Parisino (p. 91, lin. 6 ab initia) proxime præcedunt folium dilaceratum, quod in causa fuisse suspicor, cur reliqua non describenda auctor libri Monac. duceret. In singulis verbis Vaticano interdum accurrior est. De lacunis cum Parisino et Vaticano consentit. Jam verum quum origo lacunarum e Parisini libri conditione repetenda sit: necessario sequitur Vaticanum et Monacensem derivare e Parisino (quanquam non ex eo ipso, sed ex ejus apographis descripti sunt). Quæ quidem res tam est in propatulo, ut minora indicia liceat negligere. Igitur quæcunque in posterioribus libris aliter ac in fonte eorum leguntur, ea omnia patet ad librarios vel negligenter exscribentes vel in pejus mutantes vel etiam aperta Parisini vitia corrigentes referenda esse, nec posse ad criticam factitandam adhiberi, ut primus monuit Letronnius.

De singulis horum codicum libellis.

11. Prioris duo quaterniones codicis Parisini, quos excidisse dixi, quorumque jacturam decem foliis vacuis (fol. 176-185) indicat codex Vaticanus (non item Monacensis, ut videtur), quodnam scriptum exhibuerint, sciri nequit. De Artemidoro a Marciano in compendium redacto co-

gitaram parum probabiliter; verisimillimum est excidisse oceani periplus nescio auctoris, aut scriptum aliquod de totius mundi systemate. In ultima deperditorum pagina legebantur prima verba procemii in Marciani librum de mari exteriori priorem, qui pertinet in cod. Par. usque ad

(*) Juxta hæc aliis quidam adscripsit: Κρῆς (lege Κρύς), πᾶλις Λυκίας. Ἀρτεμισώρος ἐν ἐπιτομῇ; πρώτῳ.

DE CODICIBUS.

xiii

pag. 28, 20. Primæ paginæ duæ lineaæ priores, quum in Par. exesæ fere essent, in cod. Rom. et Monac. omittuntur. Titulus fini libri prioris subscriptibit in Paris. et Pal. et probabiliter etiam in Monacense. Omnino tituli librorum in Par. non præfiguntur, sed ad calcem notantur; a quo more recedit auctor in uno Scylacis periplo, qui non subscriptum modo, sed etiam præfixum idonea de causa (V. § 15) titulum habet. Minus in his sibi constant Romanus et Monacensis codices.

12. Sequitur inde a pag. 29 Marciani de oceano liber posterior usque ad finem paginæ 48 (i. e. paginae ultimæ quaternionis ε'), ubi in media oratione abrumpitur, quum quaternionio ζ' exciderit. Desinit pars superstes in verba τοῦ δυτικοῦ in Paris. et Rom. (f. 207 v.) et Monac. (f. 29 r.); apographa disertis etiam verbis, Λείπει μέχρι τοῦ τέλους, lacunam indicant, atque Romanum tria folia (208-210), Monacense folia quatuor et dimidium (29 vso et 30-33) habent vacua.

13. Deperditus quaternionio ζ' præter finem secundi de oceano libri continuuit Menippeï periplus a Marciano breviati indiculum, cuius postrema leguntur initio quaternionis ζ' p. 49. Prima verba sunt: πὸ καννῶν, sicut in Roman. (fol. 211 r.) et Monac. (fol. 58 r. et 67 r.). Post capitum indicem Parisinus: Μαρκιανὸς τῷ ἑταῖρῳ Ἀμφιθαλὶῳ εὖ πράττειν, quæ omittunt Rom. et Monac. Deinde ipsius operis fragmentum sequitur usque ad paginæ 60 medium lineam 22, ubi desinit in: καὶ ποταμὸν Χαδέστιον σταθ. p'. Subscriptum manu ejus, qui codicem exaravít: Λείπη (Λείπει Rom. et Monac.); ultima paginæ pars vacua, item sequens pagina 61 integra, quam postea græculus neogræcis quibusdam inquinavit. In his igitur mancus erat ille ipse liber, quem scriba codicis Parisini ob oculos habebat. Palatinus unam item paginam explendæ lacunæ reliquit (fol. 216 R.). Multo tamen angustius hoc spatum quam quod deperditæ operis parti sufficere posset. Sensisse id quodammodo videtur scriba libri Monacensis, qui tria folia (63-65) vacua habet. Præterea notandum in Monac. duo esse hujus fragmenti apographa non eadem tamen manu scripta, et interposito de ponderibus et mensuris libello sejuncta. Titulus nostri operis, ad calcem in integro libro subscriptus, ex arguimento partis superstitis eruendus erat. Qua in re turpiter lapsus est Höschelius, qui fragmen-

tum nobis servatum inscripsit: Τεμάχιον τῆς ἐπιτομῆς τῶν ια' βιβλίων Ἀρτεμιδώρου τοῦ Ἐφεσίου.

14. Sequitur p. 62: 'Ἐτέρα συγγραφή. Σκύλαχος Καρυανδέως περίπλους τῆς οἰκουμένης (Haec omittunt Rom. f. 216 R et Monac. f. 34). Deinde habes de Scylace scholion: Σκύλαξ δ Καρυανδεὺς ἀρχαιότατος μὲν ἔστι κτλ.; tum indiculum argumenti: Περίπλους τῆς θαλάσσης τῆς οἰκουμένης κτλ., et inde a p. 63, 5 ipsum periplum (p. 91 et 92 lacerato folio mutilum), cui subjiciuntur duo maris Αἴγαει διαφράγματα et viginti insularum maximarum laterculus et titulus hujus operis ac in eadem linea alius operis inscriptio, quæ quo referenda sit quæritur. Nimirum postremæ tres lineaæ p. 107, 10 hæ sunt:

"Μιθρός, εἰκοστὴ Θάσος. ↗ Σκύλαχος Καρυανδέως περίπλους τῆς οἰκουμένης. ↗ Αθηναῖον πόλεων σκώμματα" καὶ ὅδοι· καὶ περίπλους.

Eadem omnia Palatinus præbet, nisi quod solii dilacerati primam tantum paginam, notatis lacunarum spatiis, exhibet, alterius vero paginae pannum omittit. In Monacensi libro Scylacis periplus mutilus paucis lineis ante folium dilaceratum in verbo Μυρίανδος (§ 102 p. 77) subsistit.

15. Primum igitur vides titulum non modo ad calcem operis sed in fronte quoque notari; id vero propterea Noster fecit, quod antecedens opus fine carens etiam subscriptione carebat, adeoque periculum erat, ne hoc quoque Scylacis esse putaretur, nisi verbis Ἐτέρα συγγραφή. Σκύλαχος κτλ. præscinderetur dubitatio. Quæ deinde de Scylace scriptore notitia præmittitur, eam ab antiquioribus libris absuisse suspicor. Certe quum ejusmodi scholia de reliquis auctòribus non existent, proclivis conjectura est nostro loco chartam in libris vacuam, quæ supplendæ, si sors ferret, Marcianeï operis parti postremæ inserviret, invitasse aliquem ut de Scylace quædam, parum docta illa, annotaret.

16. Quod attinet titulum Αθηναῖον πόλεων σκώμματα, nihil præcedit vel proxime sequitur ad quod referri possit. Itaque Athenæi cujusdam vel Anonymi Atheniensis scriptum aliquod h. l. omisssis solamque operis inscriptionem vel argumentum incogitanter h. l. posuisse scriba videri debet. Jam vero quum mox duorum auctòrum fragmenta poetica et prosaria inepte misceantur, alterum verum prosæ orationis fragmentum (in quo Bœotiae urbes ut plurimum salsis dicteris

xiv

PROLEGOMENA.

traducuntur, viæque, quibus ab urbe ad urbem itur, fusius describuntur) ita sit comparatum, ut titulus ille majore sui parte referri ad id possit: vix erraveris si tituli loco priscam fragmentorum prosariorum sedem indicari censeas.

17. Sequuntur Ἰσιδώρου Χαρακηνοῦ σταθμοὶ Παρθικοὶ, qui pertinent a pagina 107, 13 ad p. 111, 10. Titulus, qui in Parisino ad calcem exhibetur, in Roman. et Monac. ad frontem translatus est. Deinde in eadem linea (p. 111, 10) habes initium fragmenti iambici de Graecia urbibus, continuo stylo exarati. Pertinet usque ad p. 114, 13, ubi exit in verba Δέλφων λεγομένη πόλις. Sequitur in eadem linea fragmentum de Bœotiae urbibus prosaicum usque ad p. 121, 23, cui nulla distinctio ne adhibita subjicitur ejusdem scriptoris fragmentum alterum, quod p. 123, 19 desinit in verba καταπαύομεν τὸν λόγον. Sequenti linea reddit codex ad poetam, alterumque ejus de græcis insulis fragmentum exhibet, cui p. 124, 25 subscribitur titulus: Δικαιάρχου ἀναγραφὴ τῆς Ἑλλάδος. — Eodem modo hæc adorna sunt in cod. Romano (f. 238 sqq.), nisi quod titulus a fine secundi fragmenti metrici ad primi initium transpositus et hunc in modum auctus sit: Δικαιάργου ἀναγραφὴ πρὸς Θεόρραστον, addita sc. Theophrasti mentione, quem initio prioris fragmenti poeta alloquitur. Præterea versus iambici in primo fragmento distincti sunt, dum in altero scribuntur oratione continua. — Codex Monacensis in his manca exhibet, quem in primo fragmento pro saico post verba ἀραξηλατὸς δί' ἄγρῶν (quæ sunt in folii 57 v. linea ultima) oratio abrumpatur. In superstite parte cum Romano consentit tuni de versuum distinctione tum de loco verbisque tituli. Qui quidem consensus, quem fortuitum esse vix dixeris, libros illos non ex ipso Parisino, sed ex apographo ejus derivare coarguit. Ceterum poetica fragmenta falso adscribuntur Di caearcho, quem sint Dionysii Calliphontis filii.

Codex Parisinus 571.

19. Codex Parisinus 571, olim Medicæus, chartaceus, in fol., sæc. XV, ut videtur, nunc continet quaterniones 53 integros et sequentis quaternionis folia sex. Priores quaterniones 52 scriptis absumuntur theologicis, quæ quem in media phrasí abrumpantur, patet in fine unum saltem quaternionem excidisse. Quaternio 53 et sequentis folia servata sex, quæ geographica habent, alia manu scripta et ex alio codice in hunc

Prosaica autem, quæ argumenti affinitate ductus perperam quidam interposuit, quo referenda sint paullo ante (§ 16, monuimus).

18. Post hæc cod. Par. ita pergit p. 125, 1: εὐτυχῶς Μαρκιανῷ. Πάντων ἀναγκαιότατον ἡ κωμῳδία et cetera, quæ non discretis versibus exhibent periegesin iambicam, cuius pars superstes usque ad finem hodierni codicis pertinet. Ultima vero pagina ejus oblitterata legi nequit; penultima exit in verbum Αἴμος, quod ultimum est codicis Romani fol. 256 R, vacua relinquens sequentia folia septem totius libri postrema. Monacensis liber hoc opere caret. Nomen auctoris, quum ad finem libelli nunc perditum legeretur, nos jam latet. In Romano codice titulus præfigitur Μαρκιανοῦ Ἐρρεκειώτου (sic), qui hinc transiit in editiones Hœschelii aliquaque, quibus Hœschelius dux est. At Marcianum, quem quidem novimus, ab hac periegesi alienum esse recte jam monuit Holstenius (Ep. p. 57. 226); originem vero erroris repetendam vides ex Parisini verbis εὐτυχῶς Μαρκιανῷ. Hæc sic nihil sunt; ac quum vox εὐτυχῶς nulla distinguatur litera majuscula, vel hinc colligis pannum nos habere, quem resarcire non licet. Pertinere videtur ad initium [δεῖνα πράττειν εὐτυχῶς Μαρκιανῷ? Εὐτύχιος Μ.?] vel ad finem operis aliquius a Nostro omitti. Fortassis in codice, quem tractabat scriba, finis libelli præcedentis et periegesis iambicæ initium in eadem legebantur linea, quam totam Noster oscitanter transcriptis. Sed quæ sciri nequeunt, iis ne immorremur. Letronnus *Poëm. géogr.* p. 27 ita habet: « Que ces mots soient pour εὐτυχεῖν Μαρκιανῷ (ou plutôt Μ. εὐτυχεῖν) et expriment un *salut* ou un *bon jour* donné par un *copiste* (?), peut-être fort ancien, qui destinait sa copie à un certain Marcianus, c'est là ce qui me paraît fort probable. » .

translata sunt. Cujus rei indicium est quod hodierni codicis quaternio quinquagesimus tertius in summa pagina notatur numero 17, adeo ut fuerit quaternio decimus tertius codicis cuiusdam geographicæ; hunc vero originem ducere ex majore geographicorum syntagmate, e quo etiam codicis Parisini 443 auctor sua delibaverit, nullus dubito. Servantur in cod. 571:

1. Fol. 417 R-418 Isidori mansionum Parthi-

DE CODICIBUS.

xv

carum epitome eadem quam codex 443 Par. habet. Titulus ad finem legitur : Ἰσιδώρου Χαρακηνοῦ σταθμοὶ Παρθικοί. Ceterum codex 571 in nullis codice 443 accuratior est.

2.v Isidoro subjiciuntur Excerpta e Strabonis geographicis, nulla praefixa neque ad calcem posita inscriptione, et neglecta serie librorum Strabonianorum, qui in Excerptis ita se excipiunt : XVI. XVII. VII-XVI. XI. Panni hi sunt ex pleniore opere, quale codicis Heidelbergensis Chrestomathia Straboniana exhibit, discepta. Parisinum librum cum Heidelbergense contulit Bredovius, ex cuius schedis variantem lectionem assert Bernhardyus in Analect. p. 32 sq. Ea usus

Kramerus ita habet (Strabo tom. III, præf. p. IV) : « Qui liber (Paris. 571) nonnullos locos interiores servavit quam Palatinus codex, in aliis tamen haud paucis ab ejus manu, qui primus composuit hanc epitomen, recessit, ita ut minor in universum ejus sit auctoritas quam Palatini. »

3. Deinde fol. 430 vso sequitur fragmentum de Pelio monte et initium fragmenti ejus, quod de Græciæ finibus in codice Parisino 443 inter poetica Dionysii interponitur. Major ejus pars et fortasse alia ejusdem scriptoris fragmenta operisque titulus cum postremis codicis foliis nunc avulsis perierunt.

Gudianus codex et Altempsonianus.

20. Præterea monendum est fragmentum de Pelio monte Fabricium reperisse in codice bibliothecæ Marquardi Gudii, indeque transcriptum et latine versum tradidisse Hudsono (V. Fabric. B. Gr. II, 8, tom. III, p. 487 ed. Harl. et Hudson. Geogr. m. tom. II, præf.). De quo libro Gudiano nihil accuratioris habeo compre-

tum. Isidori autem stathmos Parthicos Holstenius legerat etiam in codice *Altempiano*. Nimirum ita scribit ad Peirescium (III Id. febr. 1628) : ... *Isidori Characeni mansiones Parthicæ, quas e regio (i. e. Paris. 571) et Altempiano mss. optimæ notæ compluribus locis emendari et supplevi.* »

De communi horum codicum fonte et indeole.

21. Quæ hucusque e variis codicibus recensui scripta geographicæ, ex eodem fonte, majore aliquo geographicorum syntagmate, manare pro certo asseveraverim. Porro quum Straboniana Excerpta in cod. 571 Isidoro subjuncta ducant ad codicem Palatinum, in quo ante Strabonis epitomen quattuor leguntur peripli (quamquam alienis duobus libellis disjuncti) : hos quoque ex eodem syntagmate fluxisse ideoque cum periplis, quos ante Isidorum exhibit codex Par. 443, componendos esse suspicor. Denique patet collectionem illam certum quoddam in disponendis libellis prodere consilium. Nam si prosaica fragmenta duo, quæ in medios iambos scriba libri 443 intrusit, in suum locum, ipso monstrante codice, reposueris : dispositionem operis habes ejusmodi :

A. PROSÆ ORATIONIS SCRIPTORES.

I. PERIPLI.

- a. Peripli totius maris exterius.
- 1. (*Opus deperditum in cod. 443 quatern. 1 et 2.*)
- 2. Marciani oceani periplus libris II (Par. 443).
  - b. Peripli totius maris interni.
  - 1. Menippia Marcianobreviati libri III (Par. 443).
  - 2. Scylacis periplus (Par. 443).

c. Peripli particulares.

1. Anonymi periplus Ponti Euxini (Heidelb.).
2. Arriani periplus Ponti Euxini (Heidelb.).
3. Anonymi periplus maris Erythraei (Heidelb.).
4. Hannonis periplus (Heidelb.).

II. GEOGRAPHICÒN EPITOME ET EXCERPTA.

1. Excerpta De Græciæ urbibus (Par. 443. 571).
2. Excerpta Straboniana (Par. 571. Heidelb. 398.).
3. Isidori mansiones Parthicæ (Par. 443. 571).

B. POETÆ.

1. Dionysii periegesis Græciæ (Par. 443).
2. Anonymi periegesis iambica (Par. 443).
  - (*Alia, quæ in postremis cod. 443 quaternionibus olim legebantur.*)

22. Accuratoriæ de ambitu hujus collectionis ne conjectura quidem nunc assequi licet; originem vero cum Holstenio (Ep. p. 45 ed. B.) refero ad notissimum illud institutum Constantini Porphyrogeniti, qui sicut Geoponicorum syntagma, curante Cassiano Basso scholastico, construxit, ita Geographicorum quoque corpus colligi jussit. Jam vero aliunde bene novimus quanta negligentia et oscitantia Constantiniani veterum scriptorum excerptores et breviatores negotio suo functi sint. Nec aliter res habet in Geogra-

xvi

PROLEGOMENA.

phicis nostris. Poeticorum quidem vincta oratio conatibus eorum resistebat; in solutam tanto impunius amputando, contrahendo, mutando licebat senvire. Sic Marciani libros truncarunt. Proœmia sane atque τὰς ὅλας τῶν χωρῶν περιγράφας, quibus strictim terrarum situs delineatur, intacta liquerunt, accuratiores autem locorum descriptiones distantiarumque numeros sive τὰ κατὰ μέσος, quæ præ ceteris servata velis, tanquam putida et inutilia ut plurimum abjecerunt: Similiter in Isidori stathmis vix ossa corporis concesserunt. In Excerptis ex Athenæo vel Atheniense anonymo orationem tam perturbatam effecerunt, ut de restauranda desperemus. Scylacis periplus quum florentissimis literis Græcis scriptus sit, nunc a plebejo quodam et tantum non barbaro profectus esse videtur; cuius rei culpam ex parte saltem in excerptores istos refero, qui ipsi jam male affectum magistellorum industria libellum acceperint. His denique miseriis cumulum addiderunt scribæ codicem, qui quum alia tum maxime nomina propria et numerorum notas adeo depravarunt, ut vix novèrим librum Parisino codice corruptiorem. Errores eorum, majorem partem e confusis vel

male lectis antiquiorum librorum majusculis, recentiorum minusculis literis ortos, enarrare ad rem parum pertinet. Nihil enim in his noster codex habet peculiare, sed eadem sunt sphalmata, quæ in quovis pejoris notæ libro manuscripto deprehendimus.

23. Primus totum librum 443 excussit Emanuelius Miller (*V. Péripole de Marcien d'Héraclée, épitome d'Artemidore, Isidore de Charax, etc. ou Supplément aux dernières éditions des petits géographes, d'après un manuscrit grec de la bibliothèque royale, par E. Miller. Paris 1839*). Deinde de ratione codicis denuo monuerunt Haasius in *Half. Lit. Zeitg.* 1839 n. 103 et Letronnius in *Fragments des poèmes géographiques de Scymnus de Chio et du Faux Dicéarque restitués principalement d'après un ms. de la Bibl. royale, etc. Paris 1840*. Ilis innituntur dissertationes S. F. W. Hoffmanni in libro cui titulus : *Dic alten Geographen. Erstes Heft. Leipzig. 1841*, et B. Fabricii *Ueber die Handschriften der kleinen gr. Geographen. Dresden 1845*. Totum codicem denuo nec absque fructu contuli. Vaticani apographi quod Romæ comparavi, lectiones cur rarissime in annotatione apposuerim, sponte intelligitur.

Codex Heidelbergensis 398.

24. Codex in Geographis secundum a Parisino 443 locum obtinens omniumque antiquissimum est Palatinus sive Heidelbergensis, qui olim in Vaticanum, hinc, imperante Napoleone, Parisios migravit, tandem vero ad lares rediit. Est pergameneus, formæ quadratae maximæ, sæculi decimi, scripturæ quædratæ elegantiæ celeber. Ad marginem passim appicta uncialibus literis pauca verba, vel argumenti indices vel scholia. Ceteram ἀκέφαλος; priores quaterniones quinque avulsi; qui nunc primus est, numerum habet . Haud recte Bastius (*Ep. crit. p. 3 ed. Wiedenburg.*) nonnisi tria folia excidisse perhibet. — Varia insunt opuscula, ex quibus ad nostrum volumen pertinent primum, tertium, quartum, quintum, sive Anonymi periplus Ponti Euxini mutilus, Arriani Ponti periplus, Anonymi seu Pseudo-Ariani periplus maris Erythræi et Navigatio Hannonis. Primum opus descripsit Salmasius, e cuius apographo edidit Vossius; reliqua tria satis accurate transcripsit Gelenius. Quæ ab his omissa sunt, supplerunt qui iterum codicem excusserunt, Bastius in *Epistol. crit. et Bernhardy in Analect. in Geogr. min. Nos gratias agimus*

humanissimis bibliothecæ Heidelbergensis præfectis, qui rogantibus nobis ut Parisios codex reviseret, permiserunt. Serius tamen advenit, quum plurima jam erant typis expressa. Ceterum series opusculorum in codice haec est :

1. Pars posterior peripli Ponti Euxini, cuius prima verba : σμοῦ τε πάθος, postrema (f. 6 vso) : ἔστι δὲ καὶ δ περίπλους τῆς Μαιώτιδος λίμνης σταδ. 9, μιλ. αρ' Subscriptione caret; nec aliunde de nomine auctoris constat. Exemplar scriba adhuc male castigatum.

2. Sequitur fol. 7 τοῦ [Ἀρριανοῦ] Hoc voc. erasmus [χυνηγετικοῦ κεφάλαια. Tum fol. 8 ipsum opus: Ἀρριανοῦ χυνηγετικός. Recentior manus supra scripsit : Ξενοφῶντος Ἀθηναῖου τοῦ δευτέρου; eadem manus in folio 7 et aliis libelli locis Arriani nomen extirpavit.

3. Fol. 30 vso : Ἀρριανοῦ ἐπιστολὴ πρὸς Τρχίαν, ἐν ᾧ καὶ περίπλους τοῦ Εὐξείνου πόντου. Redit titulus ad calcem libri, ubi scriba monet : Διώρθωται πρὸς οὐ σπουδαῖον ἀντίγραφον. Quamquam hic libellus multo minus quam antecedens et reliqua omnia laborat.

: Fol. 40 vso : Ἀρριανοῦ (i. e. Anonymi) πε-

DE CODICIBUS.

xvii

ρίπλους τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Repetitur titulus ad finem fol. 54 vso, iterumque monetur, et recte quidem : Διώρθωται πρὸς οὐ σπουδαῖον ἀντέγραφον.

5. Fol. 55 v. 56 R : Ἀννωνος Καρχηδονίων βασιλέως περίπλους. Post Gelenium contulit Bastius l. l. p. 42 et Bernhardy l. l. p.

6. Fol. 56 vso : Φιλιωνος Βυζαντίου περὶ τῶν ἐπτὰ θεαμάτων. Mancus libellus exit in verba fol. 59 vso : μετεωροφάνες καὶ περὶ. Recentior manus subjicit : Δείπει φύλλα τινά. Exciderunt folia septem posteriora quaternionis i^r.

7. Fol. 60 : Σὺν θεῷ Χρηστομάθεια ἐκ τῶν Στράβωνος γεωγραφικῶν βιβλίων. Pertinet usque ad fol. 156 R.; altera folii pagina vacua est.

8. Fol. 157 R : Πλουτάρχου περὶ ποταμῶν καὶ ὁρῶν ἐπωνυμίας καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρισκομένων. Ad marginem alia manus : Ψευδεπίγραφον τοῦτο πόρρω γάρ τῆς Πλουτάρχου μεγαλοφύιας ή τε διάνοιας καὶ ή φράσις· εἰ μή τις ἔτερος εἶη Πλούταρχος. Denuo

nuper contulit Hercher (Plutarch. De fluv. Lips. 1851).

9. Fol. 173 : Παρθενίου περὶ ἐρωτικῶν παθημάτων.

10. Fol. 189 : Ἀντωνίνου Λιθεράλις Μεταμορφώσεων συναγωγή.

11. Fol. 209 : Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως κατὰ Ησύχιον ὥλλούστριον.

12. Fol. 216 : Φλέγοντος Τραλλιανοῦ ἀπελευθέρου [Ἄδριανοῦ] Καίσαρος περὶ θαυμασίων καὶ μακροβίων.

13. Fol. 235 : Φλέγοντος ἀπελευθέρου Αδριανοῦ Καίσαρος περὶ τῶν Ολυμπίων.

14. Fol. 236 : Απολλωνίου ἴστοραι θαυμάσιαι.

15. Fol. 243 : Αντιγόνου ἴστοριῶν παραδόξων συναγωγή.

16. Fol. 265 : Ἐπποχράτους ἴητροῦ Κύρου ἐπιστολαί.

17. Fol. 283 : Θεμιστοκλέους ἐπιστολαί.

18. Fol. 303 : Διογένους ἐπιστολαί.

19. Fol. 322 : Βρούτου Ρωμαίων ὑπάτου ἐπιστολαί.

Vaticanus codex 143. Vindobonensis. Hafniensis.

25. Inter hos igitur libellos dolendum erat priorem partem periopi Ponti Euxini, quem auctor incertus ex Arriano et Menippo et periegesi iam-bica conflavit, in codice Heidelbergense desiderari. Sed fausta fortuna accedit ut codex Vaticanus 143 eorum quae desiderantur non omnia quidem, majorem tamen partem suppeditet. Fragmentum hoc perperam inscribitur : Ἀρριανοῦ περίπλους πόντου Εὔξείνου; patet ejusdem esse auctoris, qui primum Heidelbergensis codicis periopli e variis scriptoribus concinnavit. Pertinet narratio superstes usque ad Ophiunteum flumen, adeo ut, si ambo fragmenta in unum conjunxeris, ea tantum pars desideretur, quae

est ab Ophiunte ad Tanain. Vaticanilibri fragmentum exscripsit Holstenius; e schedis Holstenii primus edidit Hudsonus. — Ejusdem periopi excerpta quædam præbet codex bibliothecæ Vindobonensis, testante Lambecio in Commentat. De bibl. Vindob. V, p. 153. — Præterea Bibliothecæ Hafniensis codex 1985 notias quasdam geographicas habet, quas a Blochio descriptas primus edidit Osannus (V. not. ad p. 424). Eas hoc loco memoramus propterea quod majorem partem versantur in describendo ambitu Ponti Euxini, idque ita quidem ut pateat sua auctorem ex perioplo Anonymi nostri collegisse.

Codex Matritensis 121.

26. Superest codex Matrisensis 121, ex quo Stadiasmus maris Magni edidit Iriarte. De hoc vide quæ monuimus in annot. p. 427. Denuo li-

brum contulit E. Millerus, post cuius operam non subesse putavi, ut ipse quo tempore Matriti versabar, idem negotium subirem.

Photii et Arriani codices a nobis collati.

27. In Agatharchidis Excerptis præter eos Photii codices, quos Bekkerus inspexit, adhuc lui codicem Parisinum N. 1226. Vide not.

p. 111. In Arriani Indicis primus comparavi codices Parisinos 456. 1407. 1438. Vide not. p. 306.

II. DE SINGULIS QUÆ HOC VOLUMINE CONTINENTUR OPUSCULIS.

HANNO CARTHAGINIENSIS.

28. Quæ de remotissimis orbis terrarum plagiæ antiquiores Graeci cognoverunt, eorum plurima a Phœnicibus, qui nullam non regionem lucro admovebant, tradita acceperant. Itaque sortis quadam: quasi justitia sieri dicas, ut vir e Phœnicum sobole oriundus primum inter geographos nobis servatos locum obtineat.

Hanno, Carthaginijensem imperator, jussu senatus classi navium sexaginta et trigesies mille Libyphœnicum multitudini präfectus, per fretum Gaditanum in Oceanum enavigavit, ut in Libyæ ora occidua colonias, tum novas conderet, tum priseas novis frequentaret incolis. Ac primum in Mauritania litore Thymaterium condidit, deinde in fertilissimo tractu, qui mediis est inter Atlantis juga et arenas deserti, urbes quinque colonis adauxit; hinc assumptis interpretibus, Saharæ solitudinem prätervectus, in Cerne insula, quæ facilitatem simul et securitatem commercii präbehavit, constituit emporium. Quibus peractis, oram ulteriore in futuros usus viginti sex die rum navigatione exploravit, donec redditum juherent itineris difficultas et inopia commeatus. Reversus autem Carthaginem, concisam, quæ sibi vel lapidi conveniret, itineris narrationem tabulæ vel columnæ insculptam in templo Saturni dedicasse fertur. Atque hujus tituli versionem græcam, nescio a quonam consectam et quo casu ad nos propagata, noster libellus proficitur. Qui quamvis in nonnullis locis temporum injuria læsus sit et de cetera integritate sua et fide variam dubitationem moverit, nihil secius inter omnia, quæ de occidentali Libyæ ora apud veteres prostant, utilitatem habet maximam. Nam quum vel Ephori aetate Hannonis navigatio Græcorum de orbis figura opinionibus, deinde vero mythologorum commentis multifariam deformata esset, et ineptissimæ fabulæ Hannonei nominis auctoritate divenderentur: nostræ pagellæ si non in-

tegram, attamen, ut jejunam, sic genuinam historiam tradere videntur. — Singula rerum momenta diductius exponam.

29. Quo tempore Tyrii Hispaniam coloniis distinguere cœperant, Gadibusque tamquam in arce commerciorum consederant (circa an. 1100 a. Chr.), sieri non potuit quin Libycum litus, ocu lis eorum objectum omnique divitiarum genere etiamnum beatissimum (*), negligenter. Quodsi igitur Hiempsal in libris Punicis (ap. Sallust. Jug. c. 18) prodidit exercitum, quem ex Asiaticis populis, Persis, Medis, Armenis, Hercules collegisset, post obitum ducis ex Hispania in Libyam trajeisse, aliosque ad internum mare, partem ad oceanum sedes fixisse: neminem latent sub fabulae involucris Phœnices conscriptis pro more undique colonis oram Libycam frequentantes. Quam antiquæ nonnullæ saltem harum coloniarum fuerint, ex eo intelligitur quod Herculis templum prope Lixum, Phœniciam Mauritaniæ urbem, positum ipso Gaditano antiquius esse ferebatur (**). Multitudinem autem oppidorum testantur apud Strabonem Eratosthenes, qui παμπόλλας ad oceanum suisse dicit πόλεις Φοινικιάς, et Ophelas Cyrenæus (ejus periplum ex Eratostheni Strabo citare videtur), qui in ora ab Emporico sinu meridiem versus excurrente trecentas olim Phœnicum colonias exstisset retulit, nunc vero jaccere dirutas a Pharusiis et Nigritis, ad quos iter sit dierum triginta (***) . Pertinuerunt igitur usque ad desertum, cujus initium a Lixo urbe triginta dierum itinere distat, si cum Herodoto 200 sere stadia in singulos dies computaveris. Numerum oppidorum, quem Ophelas tradit, non premo, quamquam magnum suisse nihil est cur negemus, quum in Hispania supra ducenta oppida Phœnices possedisse ferantur, et in angusto veteris Carthaginis tractu ducenta cuperit Agathocles (Diod. XX, 17), et in regione ad Tuscam fluvium

(*) V. Graberg di Hemso *Das Kaiserreich v. Marokko* (vers. germ.), 1833, p. 16 sqq.; Jakson *An account of the empire of Marocco* p. 15; Hæst *Nachrichten von Marocco u. Fez* p. 272 sqq.; Movers *Das Phœnizische Alterthum*. II, p. 522.

(**) Plinius XIX, 22: *Sed et arbor est malva in Mauritania Lixi oppidi astuario, ubi Hesperidum horti suisse produuntur CC pass. ab oceano, iuxta delubrum Herculis, antiquius Gaditano, ut serunt.*

(***) Strabo XVII, p. 829: Ἀρτεμίδωρος δ' Ἐρατοσθένει μὲν ἀντιλέγει διότι Αἴκον τινά φησι πόλιν περὶ τὰ ἄκρα τῆς Μαυρουσίας τὰ ἐσπέριαν ἀντὶ Δυνγός. Φοινικιάς δὲ πόλεις κατεσκαμμένας παμπόλλας τινάς, ὡν οὐδὲν ἰδεῖν ἔστιν ξύνος. Ιδειν p. 826: Πλείστα δὲ πλάσματα τῇ Λιθυνῃ ποραδίᾳ τῇ ἔκτῳ προσφεύσαντο οἱ συγγραφεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ Ὁφέλα (Ἀπελλῆς ἢ Κυρηνᾶς; ap. Marcian. p. 62 Hudr.) περίπλου.... Ἐγγὺς δὲ τούτῳ (τῷ Ἐμπορικῷ κόλπῳ) ἐν τοῖς ἐξῆς κόλποις κατοικίας λέγεσθαι (φχσι) παλαιάς Τυρίων, ὃς ἐρήμους εἶναι νῦν, οὐκ ἐλαττόνων ἢ τριακοσίων πόλεων, ἃς οἱ Φιχρούσιοι καὶ οἱ Νιγρῖται ἐξεπόρθησαν διάχειν δὲ τούτους τὴν Λυγγόν; φασιν τηλεόντα δόδον.

PROLEGOMENA. DE HANNONE CARTHAGINENSE.

XIX

prope fines Numidiæ quinquaginta memorentur (Appian. Pun. c. 68), et intra fossas Punicas vel tertii belli Punici tempore oppida fuerint trecenta (Strabo p. 833). Artemidorus quidem vestigia urbium non superesse dictitans fidem Ophelæ et Eratostheni denegavit, suffragante Strabone nec non Plinio V, 1, § 8, qui ad urbes ab Hannone conditas perperam transfert quæ de Phœnicum coloniis dixerat Artemidorus. *Fuere*, ait, *et Hannonis Carthaginensium duciscommentarii*, *Punicis rebus florentissimis explorare ambitum Africæ jussi*; quem secuti plerique e-Græcis nostrisque et alia quidem fabulosa et urbis multas ab eo conditas ibi prodidere, quarum nec memoria ulla nec vestigium exstat. Sed hæc non majoris facienda quam quæ contra Megasthenem et Pytheam eorumque sectatorem Eratosthenem præpostera judicii confidencia deblaterarunt, immemores illi quantopere cognitio terrarum una cum fatis populorum fluctuare soleat, et quam lubricum sit priscorum scriptorum fidem suspectari ob præsentis ævi ignorantiam, et ex fabulosis nonnullis, quæ ejusmodi narrationibus ut plurimum adhærent, arreptum fraudis et mendacii argumentum ad reliqua omnia transferre. Simili levitate Artemidorus nulla contendit apparere urbium vestigia in ora quam ex Græcis adierunt paucissimi, nec ipse explorasse putandus est, quum etiam nunc haud adeo rara extant urbium ruinae, et tanto plures detegentur, quo curatius hæ regiones lustrabuntur. Præterea ipse ille Plinius V, 1 § 13 hæc scribit: *Indigenæ tamen tradunt in ora ab Salat* (hod. *Sla*) *CL M. p. flumen Asanam* (hod. *Om-*

merbia) *marino haustu sed portu spectabile, mox amnem quem vocant Fuf* (hod. *Tensift*), *ab eo ad Dyrim* (hoc enim Atlanti nomen esse eorum lingua convenit) *CCM p.*, *interveniente flumine, cui nomen est Vior* (hod. *Beni Tamer*, non longe a *Ras Agadir*). *Ibi fama extare circa vestigia habitati quondam soli, vinearum palmetorumque reliquias.* Vitis scilicet in Africa non nascitur, nisi aliunde allata; attulerant vero Phœnices coloni, sicuti seculo decimo quinto Portugali importarunt de novo. Mitto quod Hannō quinque hujus oræ urbes non ἔχτισε, sed ἐπώκιτε; mitto quod nomina promontoriorum, fluviorum, urbium, majorem partem sunt Phœnicia (*) aliisque in regionibus, ubi Phœnices consederant, recurrunt; mitto quæ ex Arabicis scriptoribus, qui Berberorum historiam consignarunt, afferri possint. Docte de his exposuit Moversius in opere egregio De antiquitatibus Phœnicis (tom. II, p. 530 sqq. et passim); nobis sat erat attigisse rem, quæ addubitari nequeat.

30. Temporis spatium per quod coloniæ illæ deductæ sunt et floruerunt, iisdem seculis duobus et dimidio circumscribendum est, quibus pollebat Tyrus metropolis. Cujus viribus accisis, tutela destitutæ barbarisque populis impares pleræque præda evaserunt Numidarum, quorum tunc imperium surgere cœpit; restiterint paucæ, quas locorum firmitas et idoneum præsidium tutarentur. Postea in Tyri locum successit Carthago, quæ nono ante Christum seculo condita (**) adeo paullatim crevit, ut Hannone duce 30000 Libyphœnices in Atlanticas colonias di-

(*) Ut: *Rusibis vel Rutubis, Rusadium, Usadium, Solois, Soloentia, Sala, Lix, Chusarius fl., Subur fl., Bambo-tus fl., Masitholus fl.*, de quibus post alios vide Movers I. 1. II, p. 244. 274. 291. 295. 335. 344. 516. 534, et quæ in annot. ad Hannon. passim notavimus.

(**) Ad annum rem exigi non posse cum aliis recte censem Gesenius. Moversius I. 1. p. 146 sqq., qui nuperrime diversissima vett. chronologorum testimonia excusit, annum 814 vel 813 a. Chr. (quem tradunt Dion. Hal. et Vellejus I, 12 et inter alios etiam habet Hieronymus) indubitate sive esse et ex Tyriorum annalibus fluxisse censem. Quod secus mihi videtur; neque aliter in Carthaginis epocha definienda græcos chronologos egisse puto quam in ceteris priscorum temporum παρατηγματι. Præcipua momenta paucis indicabo. Carthago, sicuti aliae urbes nonnullæ, bis condita a compluribus dicebatur, primum circa Trojana tempora vel aliquanto post; deinde denuo, seculo nono secundum plurimos. *Carthago* autem quum significet *urbs nova*, *Ulica* vero, quæ erat proxima, sonet *vetus urbs*: putaveris prioris illius Carthaginis epochas ad Uticam referendas esse. Ut ut est, Hieronymus de his tres assert annorum numeros:

An. Abrah.	804	1212	a. C.	;	debebat	808	1208	a. C.
	971	1045		;		975	1041	
	1001	1015		;		1005	1011	

In Eusebio Armenio prima epocha non legitur, tercia vero recte ponitur ad an. Abr. 1005; medium eodem modo quatuor annis posteriore esse debere liquet ex verbis Hieronymi: *Carthago condita est.... post Trojanum bellum ann. CXLII*; nam 1045 + 143 efficerent annum 1188, qui nullius est ærae Trojanæ; sin rem accommodare velis ad annum, quem Eusebius excidio Trojano perverse assignat (1181), ponenda epocha esset ad an. Abrah. 978, ut sit in Eusebio Armenio; at patet indicari notissimam æram anni 1184, ideoque Hieronymi epocham revera pertinere ad an. Abrah. 975. Eodem modo epocha prima an. Abr. 804 quatuor item annis recentior esse debet. — Jam vero ad annum 1041 recte Hieronymus notat *migrationem Ionicam*, quæ ita computata est ut ab excidio Trojano ad Doricam migrationem sint anni 80, hinc ad Ionicam cyclus annorum 63 (= 143). Vides igitur auctorem hujus computus com-

6

PROLEGOMENA.

mittere valeret. Numerum cur stupecamus et exaggeratum esse putemus nihil video; sed sponte intelligitur deductam tantam multitudinem esse *Punicis rebus florentissimis* (ut Plinius ait V, 1), *Carthaginis potentia florente* (Id. II, 67). Igitur et Sardinia tunc Carthaginenses potiti erant, et Phocenses adegerant ut, relicta Corsica, maris mediterranei imperio ipsis cederent (c. 536), et Romanos pacto fœdere (509) ab emporiis suis arcuerant. Auctor vero hujus potentiae a Justino

(XIX, 1) celebratur Mago, pater Hamilcaris, qui primus omnium, ordinata disciplina militari, imperium condidit, viresque civitatis non minus bellandi arte quam virtute firmavit. At Herodotus (VII, 165) Hamilcaris patrem non Magonem dicit sed *Hannonen*. Neque aliter statuisse videtur Chrysostomus (Oratt. vol. I, p. 522 R.); qui de Hannone eadem fere quæ de Magone Justinus prædicat. Καρχηδονίους δὲ, ait, Ἄνων ἀντὶ Τυρίων ἐποίησε Λιθυαῖς, καὶ Λιθύην κατοικεῖν ἀντὶ Φοινίκης καὶ χρήματα πολ-

posuisse Ionicam migrationem cum Tyria illa, qua condita est Carthago; ac placuisse sibi græcos chronologos in ejusmodi synchronismis satis jam constat. Haud aliter fecit alter ille, qui Carthaginem adscripsit anno 1011, quæ item erat epocha migrationis Ionice; nam si hinc retro computes annos 143, habebis annum 1154 (6 × 63 ante Ol. 1), quem suisse aliis ærae Trojanae non nescis. Contra vero Philistus Carthaginem a Zoro et Carchedone conditam dixit an. 1208, ideoque origines urbis cum æra Trojana composuit; nam an. 1208 deleta est Troja secundum æram apud antiquiores scriptores usitatissimam. Sic facilime numeri Eusebiani explicantur, neque est cur auctorem memoria lapsum diversa confidisse cum Moversio p. 156 censeamus. Quod præterea apud Appianum (Pun. c. 1) legitur Carthaginem a Zoro (sicutum, opinor, nomen de voce Σῦρ, i. e. Φοινίκη, v. Herodian. p. 11, 16. A. p. 36, 10 ed. Lehrs.) et Carchedone conditam esse ἔτει τὸ πρὸ ἀλώσεως Τροφέα, id non accuratius dici videtur quanu quod apud eundem l. l. c. 51. 132. 2 inde ab annis 146 et 149 et 239 usque ad recentiorem Carthaginem conditam ubique 700 anni numerantur ore rotundo. Ceterum quum de conditorum nominibus Appianus cum Philisto faciat, hujus etiam computum indicari suspicor; fortasse igitur pro ἔτει τὸ πρὸ σcripsit ἔτει τὸ κ' (qui numeri in codd. facilime confunduntur) pro accurato numero κοῦ (1184 + 24 = 1208). — Hactenus de *vetere urbe*. Veteri si *nova* aliqua urbs opponitur, id ita apud Græcos chronologos fieri solet, ut certus quidam cyclorum numerus inter utriusque origines intercedat. Igitur si Eusebius novam Carthaginem conditam dicit an. Abrah. 1164 sive an. 852 a. Chr., hæc epocha componenda est cum anno 1041 urbis veteris; nam intercedunt anni 189 sive 3 × 63. — Porro si Hieronymus et Syncellus p. 555 ed. Bonn. structam urbem referunt anni 748 ante annum 146, sive anno 894 a. C., hæc pendent e Philisti calculis, qui veterem Carthaginem assignavit anno excidiū Trojani 1208; nam a 1208 ad 894 absolvuntur cycli quinque (5 × 63) sive anni 315, salva unius anni differentia, quam nemo urgebit. Quodsi Philistus terminum a quo non in anno excidiū (1208), sed, ut plerunque sit, in anno expeditionis (1217) posuisset, nova Carthago assignanda fuisset anno 902. — Tertiā epocham Hieronymus tribuit anno 814 (668 ante 146), quam eandem habet Dionys. Hal. I, 74, et uno anno differens Vellejus I, 12, qui computat 667 + 146 = 813. — Dubium vero non est in accuratiore computo pro an. 814 sive 813 notandum fuisse annum 815, qui item a Trojana æra, sed a vulgari illa serioris ævi, exputatus est; nam 1193-815 = 378 sive 6 × 63. — Desideratur in Hieronymo et Eusebio novæ urbis epocha quæ pendeat ab anno 1001 urbis veteris, de quo supra viñimus. Quodsi ab hac epocha, sicuti ab epocha anni 1041, numerantur cycli tres sive anni 189, nova Carthago condita foret an. 822, quem e Servio ad Aen. I, 267 elicias, qui a Roma condita ad Carthaginem esse dicit annos 70 (752 + 70 = 822); quamquam in aliis codd. pro LXX scribuntur LX, uti est apud eundem ad Aen. I, 12. Justinus a Roma condita ad Carthaginem numerat annos 72, ut annus evadat 824 vel 825. Quod ad eundem computum pertinet. Nam si quis pro 63 annis inter Doricam et Ionicam migrationem intercedentes cum Eratostene, Apollodoro, aliis rotunde ponet annos 60, Carthago tribus annis antiquior siebat; adeoque pro an. 822 obtinebas annum 825. — *Timæus* ap. Dion. Hal. I, 74 (quem exscripsit Syncell. p. 155 a Dindorfio emendatus) Carthaginem et Romanam eodem anno conditas statuit, annis 38 (debeat an. 39) ante Ol. 1. Romæ autem urbis æra vulgaris pendet ex Trojana æra vulgari, et ita constituta est ut altera ab altera distet uno cyclo maximo sive annis 7 × 441 (1193-441 = 752). Sed hæc prorsus aliena sunt a Timæo, qui de Roma eodem modo statusse debet quo Ephorus. Is enim ab æra Trojana ad Romanum numeravit sex cyclos sive an. 378 (1217-839, vel 1196-818). Timæus autem quum a Trojana æra usque ad primam Olympiadem (Lycurgi) numeraverit annos 417, et 39 annis ante Olympiadem primam Roma condita sit, sequitur ut a Troja ad Romanum sint anni 378, ut apud Ephorum. Trojana vero æra sec. Timæum est anni 1343, adeo ut Roma et Carthago conditæ sint an. 965. Eosdem annos 378 si ad vulgarem æram Troj. transferas, obtinebas annum 815 (1193-378), ut supra vidimus; qui annus item 39 annis distat ab Olympiade prima anni 776, non fortuito consensu, sed propter rationem, quæ Timæi systemati chronologico intercedit cum Eratosthenico; de qua re vide *Fragn. Chronol.* p. 126. — Igitur ut sumnam paucis comprehendam, Philistus a Troja ad Carthaginem numeravit cyclos quinque; alii, præeunte Timæo, et probabiliter etiam Ephoro, putarunt cyclos sex; nonnulli tamen hosce cyclos minuerunt annis 36, quin tot annis a cyclico computo recedat spatium annorum 90, quod pro annis 126 multi statuerunt inter Trojanam expeditionem et Doriensem redditum intercedere. — Ceterum probabile est alios hunc computum conjunxisse cum æra Trojana uno cyclo remotiore, adeo ut inter Trojam et Carthaginem 7 cycli intercedant, sicuti inter Trojam et Romanam. Quo facto, si quis a nova Carthagine distinguere veterem urbem, eamque cum Jonica migratione sive cum anno 153 ab Iliaca expeditione componeret, a vetere hac urbe usque ad novam restabant anni 288 (nam 153 × 288 = 441). Fort. hunc computum indicavit Pseudo-Aristotel. Mir. c. 146, ubi ab Utica (sive vetere urbe) condita usque ad Carthaginis origines computantur anni 287; quibus calculus Phenicum annales non magis subesse puto quam Ctesias quas gloriatur βασιλεὺς τῆς Τυρίων ad tempora rerum Assyriarum constituenda adhibuit. Igitur si Trojana æra est anni 1280, Utica condita 1027 a. C.; Carthago 839 a. Chr. Et quum Plinius, qui an. 77 p. C. historiam suam Natanjam absolverat, in lib. XVI, 79 dicat: *Memorabile et Utice templum Apollinis, ubi Numidicarum cedrorum trabes durant ita ut posilæ fuere prima ejus urbis origine, annis 1178*: pertinerent anni illi 1178 usque ad annum 51 p. Chr. Sed de his jam satis sit.